

развитию. В курсантской группе наиболее представленным является средний показатель общего профессионального уровня самореализации, что свидетельствует об их частичном знакомстве с будущей профессиональной деятельностью и наличием у них проекта своего профессионального развития.

Ключевые слова: самореализации, работник полиции, профессиональное совершенствование, личностное развитие.

УДК 351.74:005.963.2-051

Тетяна Іванівна ЮРЧЕНКО-ШЕХОВЦОВА,

науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання

Національної академії внутрішніх справ (м. Київ);

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6541-3410>

РОЛЬ НАСТАВНИЦТВА У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗІ СТАЖЕМ СЛУЖБИ ДО ТРЬОХ РОКІВ

У відповідальних і напружених умовах сьогодення особливої уваги потребує проблема формування професійної правосвідомості поліцейських, зокрема поліцейських, стаж служби яких не перевищує трьох років. Процесу становлення професіонала, його адаптації до службової діяльності всебічно сприятиме допомога, що надається досвідченими членами колективу – колегами, керівниками підрозділів. Найбільше такої допомоги та підтримки потребує категорія поліцейських, які не мають певного досвіду роботи, адаптація яких до професії здійснюється під впливом професійного оточення та заходів правової соціалізації. Ефективність професіоналізації молодих поліцейських, формування адекватної правосвідомості забезпечується інститутом наставництва, який усуває прогалину між теорією і практикою, доповнюючи отримані під час навчання знання і навички практичним досвідом.

Ключові слова: професійна правосвідомість, наставництво, молоді працівники, професійна діяльність, формування правосвідомості.

Правова освіта і правове виховання традиційно виступають основними шляхами становлення професіонала-поліцейського, формування у нього адекватної правосвідомості, що забезпечується низкою апробованих та інноваційних методів і процедур. В переліку

ефективних технологій і прийомів індивідуальної роботи з вихованцями і молоддю науковці закономірно виокремлюють наставництво [1, с. 15].

Метою цього різновиду індивідуальної роботи є забезпечення оптимальної адаптації молодого працівника як фахівця до умов служби, цілеспрямоване формування та розвиток професійних та особистих якостей, необхідних для виконання поліцейських обов'язків. Основними завданнями наставництва є: допомога молодим працівникам в оволодінні професійними знаннями і необхідними практичними навичками для самореалізації в професійній діяльності; виховання у молодих працівників правосвідомості, осередком якої є служіння народу України, вірність Присязі, законність і дисциплінованість, висока відповідальність за виконання службового обов'язку, психологічна підготовленість тощо [2].

У пункті 15 розділу 3 наказу МВС України № 105 від 16.02.2016 «Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції» зазначено про закріплення наставника за поліцейським, якому надано дозвіл на проходження професійної підготовки за індивідуальним навчальним планом без відриву від служби. «За таким поліцейським закріплюється наставник з числа осіб керівного складу органу (закладу, установи) поліції, де він проходить службу, який контролює виконання ним завдань, організовує для нього індивідуальні практичні заняття з вогневої, фізичної та тактичної підготовки, які передбачені індивідуальним навчальним планом» [3].

Інакше кажучи, на теперішній час наставництво у лавах Національної поліції України нормативно передбачено виключно у вищезазначеному випадку. Однак, на наш розсуд, існує нагальна потреба в поширенні інституту наставництва на широкий загал освітніх і виховних заходів, стосовно молодих працівників поліції, з метою забезпечення їх оптимальної адаптації до умов служби, формування та розвитку професійних та особистих якостей, необхідних для виконання посадових обов'язків.

Низка сучасних досліджень свідчить про те, що молоді працівники правоохоронних органів зустрічаються з певними труднощами у професійній діяльності і труднощі ці переважно стосуються саме адаптації до умов професії, і, перш за все, – неповного опанування нормативно-правової бази та відсутності професійного досвіду.

Результати проведеного нами, в межах дисертації, опитування новобранців-поліцейських, стаж служби яких не перевищує трьох

років, статистично вагомо підтверджують продуктивність функціонування наставництва саме при адаптації молоді до умов професійної та службової діяльності.

Аналізуючи відповіді на запитання анкети щодо сприйняття права ми дійшли висновку, що поліцейські-новобранці мають недостатній базовий рівень знань у галузі права. Багато поліцейських, які не змогли визначитися з відповіддю на поставлені запитання.

До того ж вони самі визнають недостатність знань та вмінь для вирішення багатьох професійних питань. На запитання: «Як часто Ви відчуваєте брак знань у галузі права при вирішенні питань у службовій діяльності?» лише 4 % опитаних зазначили, що зовсім не відчувають, а решті (96 % опитаних) тою чи іншою мірою бракує правових знань.

Статистично значущою для молодих поліцейських ($\varphi^*=3,10$; $p=0,000$) встановлена відсутність можливості отримати юридичну консультацію, порівняно з досвідченими працівниками-правоохоронцями.

В рамках дослідження також було здійснено кореляційний аналіз особливостей взаємозв'язку характерологічних рис поліцейських (виявлених за опитувальником Р. Кеттела) та розвитку їх правосвідомості (за методикою Л. Ясюкової).

Серед поліцейських-новобранців виявлено зворотній зв'язок за фактором конформізм/самостійність Q2 ($r=-0,256$; $p<=0,05$). Тобто зростанню рівня правосвідомості сприяє дипломатичність, колективна робота, підтримка з боку професіоналів, неодноособове прийняття рішення.

Наведені дані математико-статистичного аналізу підтверджують необхідність і дієвість надання молодим поліцейським допомоги та підтримки з боку більш професійних та досвідчених працівників під час професійного становлення та адаптації до умов службової діяльності. Крім того, наявність у професійному оточенні людини (колеги, керівника) з певним практичним досвідом, яка виступає для недосвідченого працівника уважним і чуйним наставником, зможе його зорієнтувати у шуканні оптимальних засобів вирішення складних фахових питань, прийнятті ефективних управлінських рішень в складних правових ситуаціях сьогодення.

Список бібліографічних посилань

1. Лясковець О. В. Підвищення ефективності змісту напрямів правовиховної роботи з правоохоронцями у вимірі формування професійної правосвідомості та правової культури. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 8. С. 15–18.

2. Гушин Р. О. Роль наставництва у системі професійної підготовки молодого фахівця. *Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності* : матеріали наук.-практ. конф. курсантів та студентів, Харків, 17 трав. 2008 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Вид-во ХНУВС, 2008. С. 66–67. URL: <http://www.univd.edu.ua/general/publishing/konf/4.rar> (дата звернення: 14.03.2019).

3. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції : наказ МВС України від 16.02.2016 № 105 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16> (дата звернення: 15.03.2019).

Одержано 22.03.2019

В ответственных и напряженных условиях настоящего особого внимания требует проблема формирования профессионального правосознания полицейских, в том числе полицейских, стаж службы которых не превышает трех лет. Процессу становления профессионала, его адаптации к служебной деятельности всесторонне будет способствовать помощь, оказываемая опытными членами коллектива – коллегами, руководителями подразделений. Больше всего в такой помощи и поддержке нуждается категория полицейских, не имеющих достаточного опыта работы, адаптация которых к профессии осуществляется под влиянием профессионального окружения и мероприятий правовой социализации. Эффективность профессионализации молодых полицейских, формирование адекватного правосознания обеспечивается институтом наставничества, который устраняет пробел между теорией и практикой, дополняя полученные во время обучения знания и навыки практическим опытом.
Ключевые слова: профессиональное правосознание, наставничество, молодые сотрудники, профессиональная деятельность, формирование правосознания.